

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ДІАЛОГ КУЛЬТУР В НОВЕЛІСТИЦІ СОМЕРСЕТА МОЕМА»**

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M17 групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька)

Покалюк Анастасія Володимирівна

Керівник:

Лаврова А.О., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германських мов і
зарубіжної літератури

Рецензент:

Рарицький О.А., доктор філологічних наук,
завідувач кафедри історії української
літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ПОНЯТТЯ ФІЛОСОФІЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	8
1.1. ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР.....	8
1.2. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ.....	15
ВИСНОВКИ ДО I РОЗДІЛУ.....	25
РОЗДІЛ II. ОПОЗИЦІЯ СВІЙ/ЧУЖИЙ У НОВЕЛІСТИЦІ СОМЕРСЕТА МОЕМА.....	27
2.1. АНГЛІЄЦЬ «НА ОКРАЇНІ» ІМПЕРІЇ	27
2.2. СТОСУНКИ АНГЛІЙЦІВ І ПРЕДСТАВНИКІВ КОЛОНІЇ.....	33
2.3. ЄВРОПЕЙКА VS ПОЛІНЕЗІЙКА.....	38
2.4. ДОЛЯ ГЕРОЯ: ЗЛЕТИ Й ПАДІННЯ.....	43
2.5. КИТАЙСЬКА ТЕМА В ЗБІРЦІ «НА КИТАЙСЬКІЙ ШИРМІ».....	49
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	55
РОЗДІЛ III. ДЖЕНТЛЬМЕН І МІФ ПРО ДЖЕНТЛЬМЕНА.....	57
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	69
РОЗДІЛ IV. «СВІЙ» І «ЧУЖИЙ» ПРОСТІР В ОПОВІДАННІ «ПАДІННЯ ЕДВАРДА БАРНАРДА».....	70
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ IV.....	78
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Свій письменницький шлях В.С. Моем починав у жанрі оповідання («Дон Себастьян», 1898) в кінці XIX століття. На початку XX століття Моем багато експериментував з малою формою, по-різному поєднуючи розповіді для створення панорамної картини соціального життя людини у перехідний період («Орієнтири», 1899; «Тріпотіння листа: маленькі історії островів Південного моря», 1921; «Каузаріна», 1926; «Ешенден, або Британський агент», 1928; «Шість оповідань, написаних від першої особи», 1931; «Космополіти: дуже короткі оповідання», 1936; «За тим самим рецептом», 1940; «Іграшки долі», 1946).

Моем писав у різних жанрах: виступав як драматург – «Леді Фредерік» («Lady Frederick», 1907), «Несвідомість» (The Unknown, 1920) «Коло» (The Circle, 1921), «За бойові заслуги» («For Services Rendered», 1932), «Шеппі» («Sheppee», 1933) та ін.; романіст – «Ліза з Ламбета» («Liza of Lambeth», 1897), «Місіс Кредок» («Mrs Craddock», 1900), «Тягар людських пристрастей» («Of Human Bondage», 1915), «Місяць і шеляг» («The Moon and Sixpence», 1915), «Барвисте покривало» («The Painted Veil», 1925), «Пряники та пиво» («Cakes and Ale», 1930), «Театр» («The Theater», 1937), «На лезі бритви» («The Razor's Edge», 1945) та ін.; новеліст – збірки «Тріпотіння листка» («The Trembling of a Leaf», 1921), «Від першої особи» («First Person Singular», 1931), «Іграшки долі» («Creatures of Circumstances», 1947) та ін. Моем є автором багатьох статей про письменницьке ремесло, про мистецтво оповідача, про романістів (Г. Філдінг, Дж. Остен, Ч. Діккенс, Г.Флобер, Ф. Достоевський, А. Чехов). Моем жваво відгукувався на запити часу і смаки публіки. Його шлях до успіху не був легким; він працював регулярно, вперто і цілеспрямовано, зумів добитися визнання та матеріального добробуту, ставши одним із найчитаніших авторів. Наклади його книг розкуповувались з дивовижною швидкістю та приносили великі прибутки.

Моем був учасником Першої та Другої світових воєн, виступав проти кайзерівської, а потім і фашистської Німеччини в якості агента британської розвідки. Водночас він вважав політику минущою, а тому несуттєвою для художнього твору, довговічність якого визначається красою. Однак Моем не оминав своєю увагою сьогочасні проблеми війни і миру, колоніальної політики, потрактовуючи їх у руслі гуманізму («За бойові заслуги», «На лезі бритви», «Дощ», «Макінтош» та ін.).

Твори В.С. Моема є яскравими прикладами подорожньої літератури новітнього часу, коли проблема пізнання нових земель поступилася проблемі усвідомлення власного місця у світі, який постійно змінюється. Герої моемівських новел, які є завжди непересічними особистостями, знаходяться у постійному пошуку себе. Цей пошук вони здійснюють у процесі розуміння іншого, чужого, незрозумілого для них. Таким чином, у подорожніх творах Моема чітко прослідковується опозиція «Свій-Чужий» [13, с. 4].

Дана проблема є однією з фундаментальних для сучасної гуманітарної науки, адже ці категорії функціонують у різних виявах природи, культури, історії та суспільства, становлячи при цьому важливу частину культурної компетенції індивіда. Даний концепт є ключовим у міжкультурній комунікації, адже зіткнення однієї культури з іншою в сучасному світі відбувається постійно, і абсолютизація «Свого», так само як і нерозуміння «Чужого» створюють різні перешкоди в процесі міжкультурного обміну. У Моема дана дихотомія представлена багатовіковою британською історією протиставлення колонізаторів тубільному населенню, що згодом перетворилося на морально-етичне питання співіснування представників різних культур та рас. Місцем дії більшості творів Моема стають різні екзотичні країни зі своїми екзотичними традиціями. Саме ці незвичайні ландшафти та звичаї дають можливість виробити такий ідейно-світоглядний план, коли на тлі враження від чужого простору можна глибше зрозуміти власний світ, збагатити власний досвід

новими враженнями і, таким чином, позбутися звички зверхньо дивитися на «Чужого».

Отже, протиставлення «Свій-Чужий» у могомівських новелах втілене у дихотомії «Схід-Захід», де «Захід» представлений колоніальним населенням та означає щось знайоме, рідне, зрозуміле, подібне, а «Схід», представниками якого є острів'яни, тубільне населення, асоціюється зі сферою таємного, незрозумілого, несхожого. Таким чином, опозицію «Схід-Захід» у Моема слід розуміти як культурний концепт.

Для героїв Моема подорож на Схід — приваблива, екзотична, авантюрна. Для молодого людини — це прекрасна можливість випробувати власні сили, але єдина складність подібної подорожі — це залишатися білим, іншими словами, залишатися самим собою. Його герої часто зазнають поразки при зіткненні з чужим світом та іншою культурою взаємин. Як писала одна з дослідниць творчості Моема І. М. Васильєва, мета письменника — «виявити долю англійського характеру в цих екзотично-чужих обставинах, силі яких цей характер нерідко поступається» [12, с. 4]. Інший дослідник, Ф. Холден, називає героїв Моема «transitional figures» [61, с. 42], підкреслюючи роль цього переходу в становленні особистості. Моема цікавить проблема певного етичного вибору, морального переходу («moral journey»), як позначив основну проблему творчості Моема А. Бурцев [10, с. 5]. Взагалі слово «journey» в перекладі з англійської означає не тільки «подорож», «поїздку», а й також «переміщення у часі та просторі». Подібні «переміщення» піднімають людину над рівнем повсякденності, дають їй можливість випробувати власні сили і знайти справжнє призначення у житті.

Отже, як бачимо, опозицією «Свій-Чужий» пронизана уся атмосфера могомівських екзотичних новел: від описів персонажів до їхньої поведінки та стилю життя. І повного зникнення цього поділу на «Чужого» і «Свого» досягнути неможливо, оскільки «Чужий» завжди присутній у «Своєму». Як писала відома письменниця та літературознавець Ю. Кристева: «Чужинець

живе в кожному з нас: він – прихований образ нашої ідентичності, розпізнаючи який ми позбавляємо себе можливості ненавидити його. Він починається тоді, коли виникає усвідомлення своєї відмінності, він закінчується тоді, коли ми всі визнаємо себе чужими, бунтуємо проти зв'язків і спільнот» [32, с. 255]. Отож перш ніж відправлятися в подорож на пошуки «Чужого», слід зрозуміти поняття «Свого», щоб це була зустріч рівнозначних істот, відкритих для діалогу і взаєморозуміння.

Метою магістерської роботи є аналіз проблеми схід/захід в малій прозі Моема. Згідно з окресленою метою в дипломній роботі вирішуються такі **завдання**:

1. Розглянути умови формування специфічного моемівського розуміння діалогу культур захід vs схід і принципи його художнього втілення;
2. Дослідити діалог культур як поняття філософії літератури;
3. Розглянути китайську тему в малій прозі Моема;
4. Проаналізувати опозицію свій/чужий у новелістиці письменника.

Об'єктом дослідження є епічні твори Моема, що відносяться до малої прози. **Предмет дослідження** – причини і способи формування специфічної опозиції схід/захід та свій/чужий у малій прозі Моема, а також форми і функції окремих елементів діалогу культур.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою роботи є праці вітчизняних і зарубіжних літературознавців (Н. Копистянської, В. Гречньова, Я. Гуревича та інш.) і філософів (Аристотеля, М. Планка, Д. Френка, М. Мостепаненка та інш.), які присвячені проблемі «картина світу» та проблемі простору і часу, а також праці моемознавців (Н.П. Михальської, В.А. Скороденко, М. Тугушевої, Н.Я.Д'яконової, О. Гаврилюк, В. Татарінова, О.Є. Вошіної, Т.Д. Кирилової, Є.В.Сомова, А.О. Лаврової та інш.). Методика дослідження базується на використанні системно-аналітичного, структурно-функціонального, а також методу мікроаналізу художнього тексту. В основу аналізу покладено теорію М.М. Бахтіна про діалогічність культур, що

визначена ним як суттєвий взаємозв'язок різних культурних стосунків, художньо засвоєних літературою.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в роботі здійснено спробу встановити «уніфіковане поле» для усіх форм і видів діалогу культур (західна і східна моделі) малої прози Моема, а також проаналізовано основні принципи, джерела, мотиви конструювання цих моделей у творах письменника.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали магістерської роботи можуть бути використаними при підготовці до спецкурсів і спецсемінірів з вивчення творчості Сомерсета Моема у вищих навчальних закладах, а також у школах, ліцєях, гімназіях.

Апробація роботи. Основні положення пропонованої роботи пройшли апробацію під час наукової студентської конференції 2018 року, за результатами якої було надруковано статтю у «Збірнику наукових праць студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка», та під час попереднього захисту кваліфікаційних робіт.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі Вступу, чотирьох розділів з відповідними підрозділами, Висновків, Списку використаних джерел (73 позиції, з яких 20 – англійською мовою). Обсяг магістерської роботи складає 87 сторінок.

ВИСНОВКИ

Сучасна англїстика сформувала широкий спектр підходів до вивчення творчості відомого англійського письменника Вільяма Сомерсета Моема, освоєння здобутків яких сприятиме перегляду ідеологічно застарілих поглядів на творчість письменника. У сучасному мезознавстві виділяються такі напрямки, як мас-культурні, жанрові, постколоніальні, гендерні та нарративні студії. Однак розглядаючи його творчість під різними кутами, вони демонструють багатогранність художнього світу письменника, що доводить: художній світ В. С. Моема є актуальним мистецьким явищем у контексті осмислення сучасної багатоманітності світу.

Проаналізувавши твори Моема ми можемо зазначити, що письменник створив власну неповторну новелу. Історія, що її нам розповідає автор, стисла, іноді екзотична, подекуди пригодницька. Але разом з тим власний стиль Моема прослідковується через притаманні лише його новелам риси: об'єктивність, небажання оцінювати вчинки власних героїв, створення гармонійного образу через поєднання на першій погляд непоєднаних рис характеру. Велику увагу письменник надає психологізму, який передає через деталі: характерологічні, уточнюючі, психологічні. Бути цікавим без надзвичайного, створювати захоплюючі історії, лишаючись вірним життю — це було основною заповіддю письменника, яка стосувалась саме короткої прози.

Дослідивши проблему «Схід-Захід» у творчості Моема, що втілюється у протиставленні Свого-Чужого, ми доходимо висновку, що даний поділ персонажів на колоністів та тубільців досить умовний, і в процесі пізнання оточення та пристосування до нього сфера «Чужого» перетворюється у сферу «Свого» і є зрозумілою. Корінь даної проблеми знаходиться у самих же словах та розумінні їх кожним. І перш ніж відправлятися в подорож, яку й роблять герої мезомівських новел, варто зрозуміти поняття «Свій» та «Чужий», щоб це була зустріч рівнозначних істот, відкритих для діалогу і взаєморозуміння.

Протиставлення «Свій-Чужий» у моемівських новелах втілене у дихотомії «Схід-Захід», де «Захід» представлений колоніальним населенням та означає щось знайоме, рідне, зрозуміле, подібне, а «Схід», представниками якого є острів'яни, тубільне населення, асоціюється із сферою таємного, незрозумілого, несхожого. Таким чином, опозицію «Схід-Захід» у Моема слід розуміти як культурний концепт.

У зображенні характерів своїх персонажів, Моем часто використовує безліч прийомів. Усі вони покликані зобразити повноту образів незвичайних героїв, незвичайних ситуацій та незвичайних доль. А саме такими герої Моема і є: дивними та непересічними, що зазнають поразки при зіткненні з чужим світом та іншою культурою.

Дуже яскраво Моем зображує у своїх творах проблему колоній та колоністів. Він дуже незвично передає специфіку реалізації традиційної топіки: цей контраст між колоністами та туземцями прослідковується у всіх вчинках, діях, навіть думках героїв. І цей конфлікт між двома світами є головним механізмом сюжетних ліній у новелах.

Центральною фігурою новел Моема є чоловік, «білий» чоловік, що часто приїздить на ці покинуті острови з метою збагачення, та перебуваючи тут, на Сході, його світогляд та погляди на життя кардинально змінюються. Він опиняється між двох світів, не розуміючи, частиною якого з них є він сам. У такій ситуації кожна людина губиться, що й відбувається із героями новел Моема: вони зневірюються у житті, п'ють, і зрештою закінчують життя самогубством. Та є у Моема і сильні особистості, що витримують усі випробування долі та знаходять себе у цьому великому, незрозумілому світі. Так чи інакше, за взаєминами моемівських персонажів, за зіткненнями їх мрій, пристрастей і натур, за трагічними або, навпаки, комічними поворотами їх доль цікаво спостерігати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипова Ю.Е. Становление концептов английскости в художественной картине мира Джейн Остин. *Вестник Рязанского гос. ун-та им. С.А. Есенина*. 2015. № 2 (47). С. 78-86.
2. Барт Р. Мифологии / Пер.с фр. С. Зенкина. Москва : Академический Проект, 2010. 351 с.
3. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики : Исследования разных лет. Москва : Художественная литература, 1975. 504 с.
4. Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского. Москва : Художественная литература, 1972. 438 с.
5. Бердяев Н.А. Философия свободного духа. Москва : Республика, 1994. 367 с.
6. Библер В.С. Мышление как творчество : (Введение в логику мысленного диалога). Москва : Политиздат, 1975. 549 с.
7. Богомолов С.А. Проблемы функционирования социопсихологического механизма имперской идентичности в поздневикторианской Великобритании. *Новая и новейшая история*. Вып. 20. Саратов : Изд-во СГУ имени Н.Г. Чернышевского, 2002. URL : www.sgu.ru/faculties/historical/sc.publication/historynewtime/new_history_20/6.php-30k-
8. Бреева Т.Н., Хабибуллина Л.Ф. Национальный миф в русской и английской литературе. Казань : ТГГПУ, 2009. 246 с.
9. Бубер М. Проблемы человека. Перспективы. *Лабиринты одиночества*. Москва : Прогресс, 1989. 240 с.
10. Бурцев А.А. Проблемы характера в рассказах С. Моэма *Филологические науки*. 1991. № 3. С. 80–86.
11. Буш Г. Диалогика и творчество. Рига : АВОТС, 1985. 280 с.

12. Васильева И.Н. «В высшей степени современное искусство». *Современный английский рассказ* (на англ. яз.) / Сост. В.А. Скороденко. Москва : Прогресс, 1978. С. 3-6.
13. Вержанська О. Етичні та естетичні погляди В.С. Моема у контексті масової культури. *Автореф. дис. ... канд. філософ. наук*. Харків, 2006. 20 с.
14. Вишняков В.І. Культурологія. URL : http://lubbook.net/book_457_glava_2_Tema_2. (дата звернення 10.10.2018).
15. Влодавська І. Цей «загадковий» Сомерсет Моем. *Всесвіт*. 1974. № 2. С. 162-169.
16. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва : Наука, 1981. 140 с.
17. Гачев Г.Д. Национальные образы мира : Космо-Психо-Логос. Москва : Академический Проект, 2007. 511 с.
18. Гегель Г.В.Ф. Сочинения. Москва : Соцэкгиз, 1959. Т. 4. URL : [http://publ.lib.ru/ARCHIVES/G/GEGEL' Georg Vil'gel'm Fridrih/ Gegel' G. V.F.](http://publ.lib.ru/ARCHIVES/G/GEGEL'_Georg_Vil'gel'm_Fridrih/_Gegel'_G._V.F.) (дата звернення 10.10.2018).
19. Гозенпуд А. Пути и перепутья. Ленинград – Москва : Искусство, 1967. С. 65-75.
20. Демидов А.Б. Феномены человеческого бытия. Минск : ИЦ «Экономпресс», 1999. 240 с.
21. Джентльмен. Википедия. URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Джентльмен> (дата звернення 22.10.2018).
22. Дитькова С.Ю. «Я маю про що розповісти...» : (Дещо про життя й творчу спадщину Уільяма Сомерсета Моема). *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1997. № 7. С. 35-37.

- 23.Ефремова Т.Ф. Современный толковый словарь русского языка. В 3 т. Москва : АСТ; Харвест; Lingua, 2005. Т. 1 : А – Л. 1168 с. URL : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/158050/> (дата звернення 22.10.2018).
- 24.Жантиева Д. Г. Некоторые «итоги» и «точки зрения» (Эстетические взгляды и творческий путь С. Моэма). *Иностранная литература. 1960. №2.* С. 185-192.
- 25.Зарубежная литература XX века. Москва : Высшая школа, 1996. 559 с.
- 26.Зарубіжний детектив : Енциклопедія / Упор. О. Кошенко, Н. Капельгородська. Київ : Дніпро, 1994. 431 с.
- 27.Зарубіжні письменники : Енциклопедичний довідник. У 2 т. / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. Т. 2 : Л.–Я. 864 с.
- 28.Ионгис Г.Э. Уильям Сомерсет Моэм: грани дарования. *Моэм У.С. Подводя итоги : Эссе, очерки.* Москва : Высшая школа, 1991. С. 7-25.
- 29.Каган М.С. Системный поход и гуманитарное знание : Избранные статьи. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1991. 467 с.
- 30.Коган Л.Н. Теория культуры. Екатеринбург : Изд-во УрГУ, 1993. 265 с.
- 31.Колдер Р. Уилли Сомерсет Моэм: жизнь и творчество / Сокр. пер. с англ. Е.Н. Логинова. Москва : Интердиалект+, 2001. 343 с.
- 32.Кристева Ю. Самі собі чужі / Пер. з фр. З. Борисюк. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 262 с.
- 33.Культура и развитие человека. Очерк философско-методологических проблем. Киев : Наукова думка, 1989. 236 с.
- 34.Лаврова А.А. Особенности художественного пространства и времени в рассказе У.С. Моэма «Падение Эдварда Барнарда». *Літературний процес: структурно-семіотичні площини : Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 6-7 квітня 2012 р., м. Київ.* Київ : УН-Т ім. Б. Грінченка, 2013. С. 180-187.

- 35.Лаврова А.А. Хронотоп «земного рая» в рассказах С. Моэма. *Літературний процес: структурно-семіотичні площини : Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 6-7 квітня 2012 р., м. Київ.* Київ : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. С. 130-133.
- 36.Ливергант А.Я. Сомерсет Моэм. Москва : Молодая гвардия, 2012. 279 с. (Жизнь замечательных людей : сер. биограф.; вып. 1379).
- 37.Лотман Ю.М. Культура и взрыв. Москва : Наука, 1992. 356 с.
- 38.Любутин К.Н. Проблема субъекта и объекта в немецкой классической и марксистско-ленинской философии. Свердловск, 1973. 156 с.
- 39.Михальская Н.П., Аникин Г.В. Сомерсет Моэм (William Somerset Maugham, 1874 – 1965). *История английской литературы.* Москва : Издательский центр «Академия», 1998. С. 434-442.
- 40.Морган Т. Сомерсет Моэм. Биография. Москва : Захаров, 2002. 446 с.
- 41.Моэм С. Искусство слова : О себе и других. Литературные очерки и портреты. Москва : Художественная литература, 1989. 399 с.
- 42.Моэм У.С. Подводя итоги : [Эссе, очерки] / Сост., вступ. ст., коммент. Г.Э. Ионкис. Москва : Высшая школа, 1991. 559 с.
- 43.Моэм С. Собрание рассказов. В 3 т. / [Пер. с англ.] Москва : АСТ, 2010. – Т. 1. 605 с.; Т. 2. 701 с.; Т. 3. 733 с.
- 44.Моэм У.С. Театр / Пер.с англ. Г. Островской. *Моэм У.С. Пять лучших романов в одном томе.* Москва : АСТ : Астрель, 2010. С. 559-780.
- 45.Пивоварова Е. Поэтика цикла рассказов У.С. Моэма «Трепет листа: маленькие истории островов южного моря». *Автореф. дис. ... канд. филол. наук.* Воронеж, 2008. 20 с.
- 46.Платон. Сочинения : в 3 т. Москва : Наука, 1968. Т. 1. 240 с.
- 47.Сидорова О. Британский постколониальный роман последней трети XX века в контексте литературы Великобритании. Екатеринбург : Изд. УрГУ, 2005. 472 с.

48. Сильвестров В.В. Философское обоснование теории и истории культуры. Москва : Изд-во ВЗПИ, 1990. 267 с.
49. Трикозенко И. Художественная проза С. Моэма в контексте английской литературы XIX – начала XX века (Слагаемые успеха). *Автореф. дис. ... канд. филол. наук.* Москва, 2003. 18 с.
50. Фейербах Л. Сочинения: в 2 т. Москва : Наука, 1995. Т. 1. 280 с.
51. Филюшкина С. Национальный стереотип в массовом сознании и культуре (опыт исследовательского подхода). *Логос.* 2005. № 4. С. 141-155.
52. Хабибуллина Л.Ф. Национальный миф в современной английской литературе. *Филология и культура : Philologia and Culture.* 2010. № 2 (20). С. 183-187.
53. Шенк Ф.Б. Политический миф и коллективная идентичность : Миф Александра Невского в Российской истории (1263 – 1998) / Пер. с нем. А. Каплуновского. *Ab Imperio. Казань.* 2001. № 1-2. С. 141-164.
54. Archer S. Somerset Maugham: A Study of the Short Fiction. *Twayne's Studies in Short Fiction.* New York : Twayne Publishers, 1993. 135 p.
55. Brown I. W. Somerset Maugham. London : Macmillan, 1970. 85 p.
56. Calder R.L. W. Somerset Maugham and the Quest of Freedom. London, 1972. 324 p.
57. Curtis A. The Pattern of Maugham : A Critical Portrait. New York, 1974. 278 p.
58. Glenys R. The first superstar novelist Somerset Maugham : Is He the Most Debauched Man of the 20th Century? *Daily Main.* URL : <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-1209800/The-superstar-novelist> (дата звернення 15.10.2018).
59. Hastings S. The Secret Lives of Somerset Maugham. New York : Arcade Publishing, 2012. 640 p.

- 60.Head D. The Cambridge introduction to modern British fiction, 1950-2000. / 3-d ed. Cambridge : Cambridge univ. press, 2004. VIII. 307 p. (Шифр РНБ : Ик 2006-5/847).
- 61.Holden P. Orienting Masculinity, Orienting Nation : W. Somerset Maugham's Exotic Fiction. Westport (CT.) : Greenwood Press, 1996. 96 p.
- 62.Hsiu-Chuang Deppman. Rewriting Colonial Encounters: Eileen Chang and Somerset Maugham URL : <http://english.chass.ncsu.edu/jouvert/v5i2/hcdepp.htm>
- 63.Langford P. Englishness Identified : Manners and Characters 1650 – 1850. Oxford : Oxford Un. Press, 2002. 408 p.
- 64.Loss A.K. W. Somerset Maugham. New York, 1987. 132 p.
- 65.Maugham W. S. On A Chinese Screen. London : William Heinemann, 1933. URL : http://archive.org/stream/onchinesescreen00mauguoft/onchinesescreen00mauguoft_djvu.txt
- 66.Maugham W. S. Selected Stories : Вибрані оповідання : Навч. посібник / Укладання, передм., вправи О. Яковлевої і С. Федірко. Вінниця : ПП «Видавництво Тезис», 2004. 192 с.
- 67.Maugham W.S. Sixty-five Short Stories. URL : http://englishclasses.com.ua/wp-content/uploads/2009/12/wsmaugham-sixty-five-short-stories_0905712692.pdf
- 68.Maugham W.S. The Trembling of a Leaf : Little Stories of the South Sea Islands. URL : <http://www.online-literature.com/maugham/the-trmbling/5/>
- 69.Menard W. The Two Worlds of Somerset Maugham. Los Angeles, 1965. 374 p.
- 70.Raphael F. W. Somerset Maugham and his World. London : Marion Boyars, 1976. 128 p.
- 71.Vidal G. Maugham's half and half. *New York review of books*. 1990. Vol. 37. № 1. P. 39-44.

72. Wolf N. *The Beauty Myth : How Images of Beauty are Used Against Women*. New York, 1991. 348 p.
73. Zawiyah Yahya. *Resisting Colonialist Discourse*. Bangi : Penerbit University Kebangsaan Malaysia, 2003. 254 p.